

Današnje krčenje pouka književnosti v gimnazijskih programih

Zoltan Jan

Nova Gorica

Razprava o programih in metodah književnega pouka, ki jo je pripravilo Slovensko društvo za primerjalno književnost, odraža tisto, kar se domala vedno dogaja v slovenski javnosti, ko razpravljamo o srednjem šolstvu. Dokaj zanimanja zbuja, kar je povezano z gimnazijami, komajda kaj ali pa sploh nobene pozornosti pa namenjamo vsem ostalim srednjim šolam. Zato se zdi potrebno, da se najprej spomnimo, da gimnazijci predstavljajo okrog 30 odstotkov slovenskih srednješolcev, v celotni generacijski populaciji pa je ta delež še manjši. Prispevki v razpravi o programih in metodah književnega pouka Slovenskega društva za primerjalno književnost torej zajemajo zelo ozek krog mladih ljudi.

Druga stvar, ki jo je treba upoštevati, je dejstvo, da je literarna zgodovina v veliki meri, če že ne povsem, izginila iz izobraževanja celo te ozke plasti slovenskih srednješolcev. Od tod se ta pojav širi v ostale vrste srednješolskih programov oziroma šol.

Naj osvetlimo ta zaskrbljujoč pojav, ki ima daljnosežne posledice ne le na tistem področju, ki smo se mu poklicno zapisali, pač pa tudi za uresničevanje temeljnih ciljev predmeta, ki se od nedavnega ne imenuje več *slovenski jezik s književnostjo*, ker so ga pristojne šolske oblasti samovoljno in brez konzultacije s strokovno javnostjo potihoma preimenovali v *slovenski jezik*.

Vsi vemo, da se je gimnazijsko izobraževanje v zadnjih letih spremenilo predvsem v pripravo na maturo. Predmet *slovenski jezik* je za vse maturante obvezen in ocena pomembno vpliva na končen uspeh, ker se ocenjuje enako kot tisti, ki jih kandidat opravlja na zahtevnejši ravni. Pri tako pomembnem predmetu 80 odstotkov ocene maturant pridobi pri pisnem delu izpita, na ustnem pa le 20 odstotkov. Ustni del ocene se spet deli. Polovica tega dela je odvisna od govornega izobraževanja oziroma branja. Preostalih 10 odstotkov kandidatov pridobi na podlagi znanja, ki ga pokaže pri ustnem odgovarjanju na tri vprašanja, med katerimi je eno s področja jezika. Celotno kandidatovo poznavanje vse književnosti, celotne literarne zgodovine in sorodnih ved torej predstavlja le šest do sedem odstotkov ocene predmeta slovenščina, na splošen uspeh pri maturi pa je vpliv književnosti še neznatnejši. Moji dijaki so to v trenutku ugotovili ter jasno in odločno povedali, da se književnosti preprosto ne splača učiti. Tistih šest del, ki bodo določena kot »esejski sklop«, bodo že prebrali, ko bodo imeli čas, sicer pa si bodo pomagali s spremnimi besedami, na tiste točke iz navodil za pisanje eseja pa tako zna vsak nekaj nafilancati.

Maturitetni predmet slovenski jezik ima še nekaj paradoksov, toda bistveno je, da je vsak predlog za izboljšanje pouka književnosti, morda pa celo vsaka razprava o metodah in programih književnosti brezpred-

metna, ker praktično ne obstaja več kot predmet poučevanja. Pouk o književnosti je skrajno ozko zamejen, lahko se bojimo, da bo povsem izginil iz gimnazijskih programov, kjer se bo ravnokar le še občasno prebralo nekaj leposlovnih besedil oziroma odlomkov, se malo pokramljalo, morda bo kdo vzhičen nad lepotami te ali one pesmice, vse ostalo pa že sedaj blede. Morda ta proces ni toliko izrazit pri profesorjih kot pri dijakih, ki seveda povsem normalno iščejo bližnjice in čim lažjo pot do končnega cilja: uspešno opraviti maturo (to je pridobiti čim več točk), pri tem pa literarnih ved praktično ni več. Na stotine esejev, ki sem jih popravljaj, to potrjujejo. Velika večina maturantov se naslanja na en sam vir, zelo malo je izvernih pogledov, skorajda povsem odsotna je terminologija, le izjemoma naletiš na kakšen drobec, ki kaže na širšo razgledanost in na poglobljeno znanje.

Dokler bo druga izpitna pola preverjala le jezikoslovno znanje, vse zamisli o izboljšanju pouka in programov književnosti ne bodo dale zaželenih rezultatov. Najprej je potrebno doseči, da pouk književnosti ne bo le v učnih programih in učnih načrtih, kjer je prvoten obseg snovi s področja književnosti že tako močno skrčen. Doseči je treba, da se bo pouk književnosti izvajal vsaj v takšnem obsegu, v kakršnem se je pred uvedbo državne mature. Sedaj se najpogosteje pretežni del razpoložljivega časa namenja obvladovanju jezikoslovne terminologije, ker je standard znanja pri tem delu predmeta zelo nejasen in so maturanti vsako leto presenečeni z novimi domislicami, ki jih del predmetne skupine vključuje v drugo izpitno polo. Pri tem ne gre zgolj za izpolnjevanja poslanstva in bogatenje človekovega sveta, pač pa tudi za uresničevanje ostalih učnih ciljev predmeta slovenski jezik. Gotovo se strinjamo, da je literarna ubeseditve ena najpomembnejših razsežnosti jezika, brez te je poznavanje jezika okrnjeno za eno svojih bistvenih oblik realizacije. In seveda ne gre pozabiti tudi, da bomo mlade ljudi s takšnim predznanjem pričenjali dobivati tudi kot študente literarnih in sorodnih ved. Ti bodo potrebovali neprijemno večji delež študija, da nadoknadijo predznanje, ki ga pač niso osvojili v srednji šoli. Opisani pojavi so nedvomno povezani tudi z razvojem naših strok.

V sedanjem položaju je torej treba predvsem opozoriti, kakšen pomen ima pouk književnosti za uresničevanje učnovzgojnih ciljev predmeta slovenski jezik s književnostjo in temu dela predmeta povrniti mesto, ki ga mora imeti, če želimo doseči temeljne učne cilje.